

Velferd i praksis

Sektorprogram for Ministerrådet for utdanning
og forskning under det norske formannskapet
i Nordisk ministerråd 2012

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

norden

Nordisk ministerråd

Velferd i praksis

Program for Norges formannskap i Nordisk ministerråd 2012

© Kunnskapsdepartementet, Oslo, november 2011

Nordisk ministerråd

Ved Stranden 18

1061 København K

Danmark

+45 33 96 02 00

nmr@norden.org

Forsidefoto: Sveinung Bråthen

norden

Nordisk ministerråd

*Sektorprogram for Ministerrådet for utdanning
og forskning under det norske formannskapet i
Nordisk ministerråd 2012*

Innhold

TIL LESEREN	4
INNLEDNING	7
2 HOVEDPRIORITERINGER	9
2.1. Kunnskap for helse og velferd i Norden	10
2.2. Kunnskap for grønn vekst i Norden	10
3 MÅLSETTINGER	13
3.1. Kunnskap for deltakelse i arbeidsliv og samfunn	13
3.2. Norden som utdannings-, forsknings- og innovasjonsregion	17
3.3. Nordiske språk og språkforståelse	22
3.4. Norden i verden og samarbeid i Norden	24
4. AKTIVITETER I FORMANNSKAPSÅRET	29
5. OVERSIKT OVER PLANLAGTE NORSKE INITIATIV I FORMANNSKAPSPERIODEN	31

Til leseren

Temaet for det norske formannskapet i Nordisk ministerråd i 2012 er velferdsmodellen i et nordisk perspektiv. Høy grad av velferd og likhet kombinert med sterk konkurranseevne og omstillingskraft preger de nordiske samfunnene. Økonomiske kriser, klimautviklingen og demografisk utvikling setter samtidig den nordiske velferdsmodellen under press. Sektorprogrammet for utdanning og forskning handler om hvordan det nordiske samarbeidet kan gjøre forskning og utdanning til enda bedre, mer konkrete og håndgripelige virkemidler for å realisere målet om å sikre velferden i Norden.

Kunnskap kan sees som velferd i praksis på flere måter. Utdanning og livslang læring bidrar til å utvikle nødvendig kompetanse i arbeidslivet og til å vedlikeholde og styrke demokratiet – og med det til å legge grunnlaget for en bærekraftig velferdsstat. Et godt samspill mellom de tre pilarene i kunnskapstriangelet utdanning, forskning og innovasjon bidrar til å drive samfunnet videre. Et eksempel på dette er behovet alle de nordiske landene har for å utvikle både nok kompetanse og praksisbaserte tilnærminger og løsninger for å skape innovasjon i velferdstjenestene. Utdanning er i seg selv å regne som et velferdsgode som bidrar til at den enkelte får et praktisk grunnlag for å realisere sine ønsker og forventninger om det gode liv.

Den nordiske velferdsmodellen har sitt opphav i nordiske lands evne til å lære av hverandre. Et levende språk- og kulturfellesskap er et praktisk grunnlag for at de nordiske landene har hatt, og i fremtiden fortsatt kan ha, et særlig godt utgangspunkt for gjensidig læring og erfaringsutveksling.

I 2012 ser vi fram til konkrete, målrettede diskusjoner, med betydelig praktisk nytteverdi, om kunnskap som vei til vekst og velferd i Norden framover.

A handwritten signature in black ink that reads "Kristin Halvorsen".

Kunnskapsminister
Kristin Halvorsen

A handwritten signature in black ink that reads "Tora Aasland".

Forsknings- og høyere
utdanningsminister
Tora Aasland

Innledning

Med sektorprogrammet vil det norske formannskapet i 2012 framheve betydningen av et godt og effektivt samspill mellom utdanning, forskning og innovasjon for å sikre framtidig bærekraftig, økonomisk vekst og velferd i Norden.

Tilnærmingen er forankret i strategien til Ministerrådet for utdanning og forskning (MR-U) for perioden 2011-2013 Kunnskap for grønn vekst og velferd. Denne strategien ble vedtatt under det danske formannskapet i 2010.

MR-Us strategi er forankret i de nordiske statsministrenes pågående globaliseringsinitiativ fra 2007. Dette er en felles nordisk satsing på å utvikle den nordiske modellen, øke konkurransekraften i Norden og å profilere og synliggjøre Norden som en foregangsregion.

MINISTERRÅDET FOR UTDANNING OG FORSKNINGS VISJON (SITAT FRA MR-US STRATEGI 2011-2013)

”Strategien skal gi retning for samarbeidet i Nordisk ministerråd for utdanning og forskning (MR-U) i strategiperioden 2011-2013, og overordnet bidra til å

- *videreutvikle et velfungerende og grenseløst nordisk utdannings-, forsknings- og innovasjonsområde for å sikre at Norden blir foregangsregion for kompetanseutvikling og forskning av høy kvalitet*
- *sikre en bærekraftig nordisk velferdsstat gjennom å utdanne riktig kompetanse og legge til rette for forskning og innovasjon som bidrar inn mot velferdsstaten*
- *videreutvikle det komparative fortrinn ved Nordens kunnskapsrike befolkning*
- *sikre et effektivt og fleksibelt felles arbeidsmarked, som råder over tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft*
- *fremme Nordens konkurransekraft, blant annet gjennom å fremme grønn vekst på langsiktig basis*
- *fremme nordisk deltakelse og innflytelse på den globale arena*
- *videreutvikle det felles verdigrunnlag som ligger i en nordisk språk- og kulturidentitet og de nordiske lands samfunnsmodeller”*

Fotograf: Johannes Jansson/norden.org

2 Hovedprioriteringer

Vurdering av nordisk nytte står sentralt ved valg av innsatsområder i formannskapsåret. I MR-Us strategi beskrives nordisk nytte som følger:

- samarbeid om felles initiativer
- deling av erfaringer
- samling om standpunkter globalt

Oppfølging av statsministrenes globaliseringsinitiativ vil stå sentralt i formannskapsåret, med vekt på hvordan en kompetent, kreativ og innovativ befolkning kan bidra til grønn vekst og velferd i de nordiske landene. Norge vil ivareta god oppfølging av løpende globaliseringsprosjekter i 2012. Dette omfatter blant annet å følge opp det nye utdanningsforsknings- og formidlingsinitiativet og å videreutvikle prosjektet om ernæring, læring og helse. Andre initiativer er omtalt der det er relevant i sektorprogrammet.

HOVEDRESULTATER FRA NOEN SENTRALE GLOBALISERINGSPROSJEKTER PÅ MR-US OMRÅDE

Toppforskningsinitiativet (TFI) innenfor klima, miljø og energi er den største felles nordiske forskningssatsingen noen gang. TFI skal bidra både til kunnskapsutvikling på områder der de nordiske landene har felles interesser og til å utvikle Norden som forsknings- og innovasjonsregion.

eVitenskapsprogrammet (eScience) innebærer etablering av en nordisk samarbeidsplattform som integrerer forskning, innovasjonsinfrastruktur og høyere utdanning. Det planlegges å utvide programmet til å omfatte Østersjøområdet.

Det nordiske masterprogrammet har fått positiv mottakelse, og alle de store nordiske universitetene er nå blant deltakerne. I alt er 16 masterprogram igangsatt så langt, og evaluering av programmet er positiv.

2.1. Kunnskap for helse og velferd i Norden

Alle de nordiske landene har behov for å utvikle kunnskap som kan bidra til innovasjon innenfor teknologiutvikling og tjenesteyting. Å utvikle grunnlaget for en ny satsing innenfor helse- og velferdsområdet vil derfor bli prioritert under det norske formannskapet i 2012. En slik satsing må bygge på de tiltakene som allerede er satt i gang i nasjonal og nordisk regi.

Det norske formannskapet vil legge opp til nordisk dialog og erfaringsutveksling om hvordan en best kan ivareta kvalitet og kapasitet i helse- og velferdsyrkene. Forskningsbasert utdanning på ulike utdanningsnivåer og læring i arbeidslivet bidrar til å utvikle etterspurt kompetanse. Fra norsk side vil dialogen være basert på arbeidet med en stortingsmelding om utdanning og forskning knyttet til velferdsyrker. Denne meldingen vil være under behandling i 2012.

På området til Ministerrådet for sosial- og helsepolitikk vil det bli tatt initiativ til å igangsette tiltak for å rekruttere og beholde ansatte innenfor helse- og omsorgssektoren. Prosessene i MR-S og MR-U vil bli sett i sammenheng.

2.2. Kunnskap for grønn vekst i Norden

Klima- og miljøutfordringer har i flere år stått høyt på den nordiske dagsordenen, og var hovedtemaet under det finske formannskapet i 2011. De nordiske statsministrene nedsatte sommeren 2010 en arbeidsgruppe med representanter for de nordiske landene og Færøyene, Grønland og Åland for å granske Nordens muligheter innenfor grønn vekst. Arbeidsgruppen anbefaler blant annet at de nordiske landene skal legge ekstra vekt på samarbeid om og utvikling av

- testsentre for grønne løsninger
- utdanning og forskning for grønn vekst

Det norske formannskapet vil bidra til en satsing på utdanning, forskning og innovasjon som kan gi en mer miljø- og klimavennlig økonomi på globalt nivå. FNs konferanse om bærekraftig utvikling, *Rio + 20*, finner sted i juni 2012. En mulig ny kunnskapssatsing må bygge på erfaringer med toppforskningsinitiativet og andre relevante tiltak. Utdanning

og livslang læring må i sterkere grad bidra til å skape engasjement og interesse for klima og miljøspørsmål i befolkningen og til utvikling av relevant faglig kompetanse i arbeidslivet.

Betydningen av kunnskapsutvikling for klima, miljø og grønn vekst vil i 2012 bli vurdert i forbindelse med oppfølgingen av anbefalinger fra den nordiske arbeidsgruppen om grønn vekst og ved revideringen av den nordiske bærekraftstrategien.

Norge vil ta initiativ til å

- vurdere grunnlaget for fellesnordiske initiativ for bedre samspill mellom utdanning, forskning og innovasjon på områdene grønn vekst og helse og velferd
- invitere til nordisk dialog om kompetanse for velferdsyrkene og innovasjon i tjenestene

3 Målsettinger

Målsettingene i dette kapittelet er delt i fire hovedgrupper:

- Kunnskap for deltakelse i arbeidsliv og samfunn
- Norden som utdannings-, forsknings- og innovasjonsregion
- Nordiske språk og språkforståelse
- Norden i verden og samarbeid i Norden

3.1. Kunnskap for deltakelse i arbeidsliv og samfunn

Nordisk opplæring og utdanning skal bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet, og til å legge grunnlag for en bærekraftig velferdsstat. Få land har oppnådd den samme graden av rettferdig likhet i tilgangen til utdanning og læringsmuligheter som landene i Norden, men fortsatt er utdanningsgodene skjevt fordelt. Dette har konsekvenser for senere deltakelse i arbeidsliv og samfunn.

Det er stadig færre jobber som ikke krever videregående opplæring eller høyere utdanning. Deltakelse i arbeidslivet forutsetter derfor yrkesrelevant kompetanse. Frafall fra utdanning er en stor samfunnsutfordring både i Norden og Europa. Alle de nordiske landene er opptatt av å styrke gjennomføringen i utdanningssystemet, og av å lette overgangen mellom skole og arbeidsliv for å hindre ungdomsledighet og sosial ekskludering.

3.1.1 Demokratisk beredskap og medborgerskap

Det norske formannskapet vil øke forståelsen for og synligheten av demokratiske verdier. Medvirkning og demokratiforståelse er viktig gjennom hele utdanningsløpet fra barnehage til høyere utdanning, innenfor voksnes læring og som tema for forskning.

Nordiske studenters, skoleelevers og læreres oppfatninger av elev- og studentaktivitet, medbestemmelse og demokrati i et nordisk, flerkulturelt perspektiv er blant de forhold som vil bli belyst i 2012. En sammenstilling av aktuell forskning vil være en del av grunnlaget for videre

dialog om hvilken kunnskap og hvilke holdninger som bør tilstrebes i framtidens velferdssamfunn i Norden, jf den internasjonale demokratiundersøkelsen ICCS (Internasjonal Civic and Citizenship Education) 2009. Europarådet er en relevant samarbeidspartner.

3.1.2. Barnehage som lærings- og dannelsingsarena

Et godt barnehagetilbud er en plattform for deltakelse i samfunn, utdanning og arbeidsliv. Den nordiske barnehagemodellen høster internasjonal anerkjennelse og blir ofte brukt som et eksempel til etterfølgelse. Denne modellen bygger på en helhetlig pedagogisk tilnærming til omsorg og læring og på respekt for barndommens egenverdi.

Det norske formannskapet ønsker økt oppmerksomhet i det nordiske samarbeidet om barnehagens rolle som arena for læring og utvikling. Diskusjon om barnehagens rolle skal derfor innlemmes i relevante prosesser i det utdanningspolitiske samarbeidet. Dette innebærer å se kompetansebehov for førskolelærere i sammenheng med arbeidet for økt kvalitet i lærerutdanningene, og å integrere hensynet til barn i barnehagealder som har særlige behov for tilrettelegging i det nordiske samarbeidet om spesialundervisning. Det vil også bli tatt initiativ til å utvikle mer kunnskap om den nordiske barnehagemodellen ved å gjennomføre en komparativ studie på dette feltet.

3.1.3. Fullføre og bestå videregående opplæring

Det må arbeides langsiktig og helhetlig med sikte på å utvikle god kvalitet og en opplæring som virker inspirerende og motiverende på alle nivåer i utdanningssystemet og på ulike læringsarenaer. Det norske formannskapet vil bidra til at en ny nordisk ressursbank med eksempler på tiltak for å redusere frafall i utdanning skal kunne gi et nyttig bidrag til landenes arbeid med dette temaet. Forskning om frafall er også høyt prioritert i det nye nordiske utdanningsforsknings- og formidlingsinitiativet.

At opplæringen oppleves som relevant, er viktig for motivasjon og inspirasjon. Det norske formannskapet vil invitere til dialog om yrkesretting av fagopplæringen i de nordiske landene. Fra norsk side vil erfaringer og

ideer fra et pågående, flerårig prosjekt danne basis for diskusjonen.

Gode lærere motiverer og engasjerer. I 2012 vil det bli vurdert et nytt initiativ for nordisk samarbeid om kvalitet i lærerutdanningene, se pkt 3.2. Kartleggingen av voksenlærernes kompetansebehov vil bli fulgt opp, og kompetansebehov i barnehagene vil bli diskutert.

Bedre samarbeid mellom ulike offentlige tjenester kan bygge ned barrierer og fremme god overgang til arbeidslivet. Det vil bli lagt opp til erfaringsutveksling om hvordan nordiske land jobber med å ivareta ungdom i skolealder og unge voksne personers behov og interesser i skjæringsfeltet mellom offentlige etater. Spesielt gjelder dette hvordan utdannings- og arbeidsmarkedsmyndigheter spiller sammen for å gi flere en yrkeskompetanse som kan gi varig arbeid.

Gode lese-, skrive-, regne- og digitale ferdigheter er i stigende grad nødvendig for deltakelse i arbeidsliv og samfunn og en forutsetning for å gjennomføre og bestå videregående opplæring. Det vil i 2012 bli lagt vekt på utvikling av leseforståelse i de nordiske landene, basert på samarbeidet om analyse av data fra Programme for International Student Assessment (PISA). Spesielt gjelder dette gutters leseforståelse.

I 2013 kommer "PISA for voksne", Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC). De felles nordiske forberedelsene til å kunne følge opp PIAAC-resultatene vil bli viktige under det norske formannskapet.

En del innvandrere har dårlige forutsetninger for deltakelse i arbeidsliv og samfunn fordi de mangler funksjonelle leseferdigheter og språkforståelse. Det vil bli tatt initiativ til å vurdere behov for forskning om dette temaet.

Det nordiske samarbeidet om spesialundervisning skal videreføres for å synliggjøre betydningen av tilrettelegging som bidrag til at flere kan fullføre og bestå videregående opplæring.

3.1.4. Framtidens kompetanse

De nordiske landene ligger på topp internasjonalt i deltakelse i livslang læring. Dette, sammen med systemet for verdsetting av realkompetanse, er blant de nordiske merkevarene. Det norske formannskapet legger vekt på at nordisk samarbeid om entreprenørskap, innovasjon og kreativitet må sees i bred sammenheng med andre tema som er viktig for å dekke framtidens kompetansebehov, som gjennomføring av opplæring, livslang læring og realkompetansevurdering.

Attraktive arbeidsplasser og fagmiljøer utenom storbyområdene er viktig av hensyn til verdiskapningen i samfunnet. Den nordiske innsatsen med sikte på å åpne nye muligheter til læring og øke utdanningsnivået utenom storbyområdene vil bli videreført og oppsummert under det norske formannskapet. Behovet for oppfølging vil bli vurdert.

3.1.5. Fremme likestilling og utradisjonelle yrkesvalg

Å utvikle et likestilt samfunn hvor kvinner/jenter deltar på lik linje med menn/gutter, står helt sentralt i en bærekraftig velferdsstat. Jenter og gutter velger fortsatt tradisjonelt, selv om de nordiske landene på mange måter er foregangsland i likestillingspolitikken.

Det norske formannskapet vil bygge på tidligere innsats i nordisk regi, og aktuell innsats i de nordiske landene, med sikte på å redusere kjønnsforskjeller i utdanning og forskning. Kjønnsforskjeller i valg av fag innenfor fag- og yrkesopplæringen er et viktig temaområde. Gutteres leseferdigheter vil bli satt på dagsorden, jf avsnitt 3.1.3.

Spørsmålet om jenters valg vil under det norske formannskapet bli sett i sammenheng med mobilitet og likestilling i forskning, se kapittel 3.2. Særlig i høyere vitenskapelige stillinger er kvinneandelen forholdsvis lav i de fleste nordiske land. Dette innebærer underutnyttelse av talent i befolkningen, og er også et dårlig signal til unge jenter som vurderer en forskerkarriere.

Norge vil ta initiativ til å

- utvikle forståelsen for og synligheten av demokratiske verdier
- øke oppmerksomheten om barnehagens rolle for utvikling og læring i det nordiske utdanningspolitiske samarbeidet
- utvikle kunnskapsgrunnet om den nordiske barnehagemodellen
- fremme erfaringsutveksling om hvordan nordisk yrkesopplæring kan bli mer relevant og motiverende gjennom yrkesretting
- invitere nordiske utdannings- og arbeidsdepartementer til dialog om hvordan flere skal kunne oppnå yrkesrelevant kompetanse
- vurdere ny innsats for å fremme gutters leseferdigheter
- ivareta forberedelser til nordisk samarbeid om oppfølging av den kommende OECD-undersøkelsen om voksnes ferdigheter
- vurdere behov for forskning om innvandreres funksjonelle leseferdigheter
- videreføre det nordiske samarbeidet om spesialundervisning
- styrke sammenhengen mellom nordisk samarbeid om kreativitet, innovasjon og entreprenørskap og andre innsatsområder som er viktige for å møte framtidens kompetansebehov
- videreføre, oppsummere og vurdere oppfølging av det nordiske samarbeidet om å åpne muligheter til læring utenom storbyområdene

3.2. Norden som utdannings-, forsknings- og innovasjonsregion

3.2.1. Videreutvikle et nordisk forsknings- og innovasjonsområde

Nordisk forskningssamarbeid har lange tradisjoner. En evaluering fra 2011 påviste at det finner sted et bredt samarbeid mellom de nordiske landene i EUs 6. og 7. rammeprogram. De nordiske land samarbeider også bredt innenfor ERA-aktiviteter. I regi av NordForsk er det utarbeidet egne delstrategier om Norden og EU og om behovet for forskningsinfrastruktur.

Norge vil arbeide for å utvikle det nordiske forskningssamarbeidet som en del av det europeiske forskningssamarbeidet. På oppdrag fra Nordisk ministerråd foretar en høynivågruppe i 2011 en gjennomgang av nordisk forskningssamarbeid. Oppfølgingen av gruppens rapport vil være en viktig del av arbeidet på det forskningspolitiske området i 2012.

Det vil også bli tatt initiativ for å utvikle et komparativt kunnskapsgrunnlag for nordisk forskningspolitikk.

3.2.2. Fremme nordiske styrkeposisjoner og nordisk mangfold

Norske universiteter og høyskoler satser på kvalitet gjennom samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon. Under formannskapet vil det bli lagt til rette for erfaringsutveksling mellom nordiske institusjoner om satsinger i nordiske land som har til hensikt å skape mer robuste fagmiljøer.

Stabiliteten og kvaliteten i små fag på videregående nivå, innenfor høyere utdanning og innenfor voksenopplæringen, vil kunne forbedres gjennom et tilstrekkelig volum av søkere og nordisk faglig samarbeid. Muligheten for å utvikle mer og bedre samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon vil bli drøftet i 2012.

Flere utredninger i Nordisk ministerråds regi har sett nærmere på styrker og svakheter i de nordiske lærerutdanningene. Det norske formannskapet vil vurdere initiativ for å følge opp disse utredningene gjennom nordisk samarbeid som kan bidra til å øke kvaliteten i lærerutdanningene.

Det er etablert et nordisk nettverk for å utveksle erfaringer omkring utarbeidelsen og etableringen av nasjonale kvalifikasjonsrammeverk i de nordiske landene. Kvalifikasjonsrammeverk er verktøy for å synliggjøre læring på tvers av systemer og landegrenser som gjør det enklere å sammenlikne utdanninger og kandidater på tvers av land. De fleste nordiske land vil i den norske formannskapsperioden gjennomføre den såkalte henvisningsprosessen opp mot det europeiske rammeverket for livslang læring, European Qualification Framework (EQF). Formannskapet vil fremme dialog om god gjennomføring av henvisningsprosessen. Et sentralt spørsmål er hvordan realkompetansevurdering skal inngå i nasjonale kvalifikasjonsrammeverk.

Det europeiske klassifiseringsverktøyet U-map har til hensikt å vise de høyere utdanningsinstitusjonenes oppgaver og profiler, og kan også bidra til å markedsføre nordiske styrkeposisjoner og mangfoldighet.

Felles nordisk bruk av U-map kan bidra til å øke regionens attraktivitet innenfor høyere utdanning og forskning. Formannskapet vil i 2012 følge opp arbeidet med å legge til rette for at slike verktøy kan gjøre det enklere å sammenligne og beskrive forskjeller mellom læresteder langs ulike dimensjoner.

3.2.3. Mobilitet og nedbygging av grensehindre

Norden trenger å tiltrekke seg studenter, forskere og kompetente arbeidstakere. Arbeidet med den frie bevegelse innenfor Norden støttes av Nordisk ministerråds Grensehinderforum. Det vil bli lagt vekt på å synliggjøre forskermobilitet som tema. I denne sammenhengen vil også likestilling i forskning bli belyst.

Et tiltak for å minske grensehindre er overenskomsten mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om adgang til høyere utdanning. Overenskomsten sikrer utdanningsøkende bosatt i et annet nordisk land adgang til offentlig høyere utdanning på samme eller likeverdige vilkår som søkere til høyere utdanning fra eget land. Avtalen gjelder til 1. januar 2013. Det norske formannskapet vil arbeide for at det fortsatt skal gis adgang til høyere utdanning på likeverdige vilkår i de nordiske landene, og for at realkompetansevurdering skal anerkjennes som grunnlag for opptak.

Et fleksibelt samspill mellom prioriteringer, finansiering og infrastruktur fremmer samspill og samarbeid innenfor forskning og høyere utdanning. Det er dokumentert gode erfaringer med de nordiske masterprogrammene (NMP) som relaterer seg til kvalitetsheving, fellesgrader, grensehindringer, globalisering og markedsføring av Norden, og NMP er vedtatt videreført. Endelig organisasjonsform vil bli vurdert i 2012. Det vil i den sammenhengen bli arbeidet videre med å utvikle et konsept for et mulig "Nordic Academy". Grunnlaget for en nordisk ph.d vil bli utredet.

Med over 10 000 deltakere årlig er Nordplus Rammeprogram Nordisk ministerråds største utdanningsprogram innenfor livslang læring.

Det norske formannskapet vil videreutvikle Nordplus som et samlende instrument for den nordiske og nordisk-baltiske satsingen på utdanningssamarbeid og et felles utdanningsområde. Det vil bli lagt vekt på å forbedre kvaliteten på og bruken av statistikk om deltakelse og temaer for prosjektene.

Norge vil ta initiativ til å

- sørge for oppfølging av høynivågruppens anbefalinger om Norden som forsknings- og innovasjonsregion
- se på hvordan et komparativt kunnskapsgrunnlag for nordisk forskningspolitikk kan utvikles
- rette oppmerksomheten mot hva som kan fremme forskermobilitet og likestilling i forskning
- fremme erfaringsutveksling innenfor høyere utdanning om strategier og tiltak for bedre samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i landene
- videreføre nordisk samarbeid med sikte på å sikre stabilitet og kvalitet for små fag på forskjellige utdanningsnivåer
- sikre at nordiske studenter fortsatt skal ha adgang til høyere utdanning tilsvarende søkere fra det aktuelle landet
- videreføre pågående innsats og vurdere organisasjonsform for nordisk masterprogram
- starte utredning av om innføring av en nordisk ph.d kan ha merverdi
- videreutvikle det nordiske samarbeidet om kvalifikasjonsrammeverket
- utvikle Umap som verktøy for å synliggjøre kvalitet, styrkeposisjoner og mangfold i det nordiske institusjonslandskapet innenfor høyere utdanning og forskning
- vurdere initiativ for nordisk samarbeid knyttet til økt kvalitet i lærerutdanningene
- forbedre kvaliteten i, og bruken av, rapportering og statistikk om deltakelse og tema for prosjektene i Nordplus
- legge til rette for at realkompetanse kan verdsettes i nordiske instrumenter som kvalifikasjonsrammeverk og mobilitetsordninger

3.3. Nordiske språk og språkforståelse

God nabospråkforståelse styrker opplevelsen av en nordisk identitet og kan bidra til å skape engasjement for fortsatt nordisk samarbeid. Den nordiske språkdeklarasjonen ble vedtatt under det norske formannskapet i 2006 som et nytt fundament for en samlet, langsiktig og effektiv språkpolitisk innsats i regi av Nordisk ministerråd. Det er i gang en evaluering av hvordan arbeidet med språkforståelse fungerer, og det vil i 2012 bli tatt stilling til eventuelle behov for endringer i nåværende struktur.

MR-U har både et sektoransvar og et overordnet ansvar for koordinering av det nordiske språksamarbeidet, mens Nordisk ministerråd for kultur (MR-K) har et sektoransvar. Nasjonalt ligger ansvaret for språkpolitikken til kulturdepartementene i alle de nordiske landene. Norge legger sterkt vekt på god koordinering mellom MR-K og MR-U i arbeidet med språk og språkforståelse.

I handlingsplanen for det nordiske kultursamarbeidet (2010-2012), har en styrking av den nordiske språkforståelsen og satsning på barn og unge vært prioriterte områder. Formannskapet vil videreføre og styrke dette arbeidet.

I 2012 vil det bli lagt vekt på å formidle kunnskap om resultater og gode initiativer fra den nordiske språkkampanjen (2010-2011), og det vil bli vurdert nye behov for kunnskapsutvikling rettet mot å forbedre språkforståelsen blant barn og unge. Dette omfatter oppdatert kunnskap om praksis og prioritering av arbeid med nabospråk relatert til kompetansemål i læreplaner, med etterfølgende vurdering av hvordan det kan stimuleres til ytterligere innsats.

En fjerdedel av de nordiske innbyggerne har et annet morsmål enn dansk, svensk og norsk. Det vil i 2012 bli drøftet muligheter for å utvikle forståelsen i dansk, norsk og svensk blant barn og unge i Finland, på Færøyene, på Grønland og på Island.

Språkkonvensjonen som ligger til samarbeidsministrenes ansvarsområde (MR-SAM), vil bli behandlet i 2012, med etterfølgende informasjonsinnsats overfor myndigheter og borgere.

Norge vil ta initiativ til å

- følge opp evalueringen av organiseringen på språkområdet
- videreføre og styrke arbeidet med den nordiske språkforståelsen og satsningen på barn og unge innenfor det nordiske kultursamarbeidet
- bidra til at de nordiske språkene skal være godt synlige i forskjellige medier og til at de skal bli lettere tilgjengelige i skrift og tale, i litteratur og i utøvende kunst
- stimulere til at tiltak som har gitt god effekt i den nordiske språkkampanjen kan videreføres i det løpende arbeidet med nabospråkforståelse
- vurdere nye behov for kunnskapsutvikling rettet mot å forbedre språkforståelsen blant barn og unge, med etterfølgende vurdering av hvordan det kan stimuleres til ytterligere innsats
- drøfte muligheter for å utvikle forståelsen i dansk, norsk og svensk blant barn og unge i Finland, på Færøyene, på Grønland og på Island
- følge opp behandling av Språkkonvensjonen med etterfølgende informasjonsinnsats overfor myndigheter og borgere

3.4. Norden i verden og samarbeid i Norden

3.4.1. Europeisk og annet internasjonalt samarbeid

Ved å utvikle nordiske styrkeposisjoner og fellesskap kan Norden påvirke utviklingen i Europa og i andre deler av verden. Norden representerer et sterkt språklig, kulturelt og historisk fellesskap som har en rekke sammenfallende interesser med de europeiske landene. Norden står ikke i konkurranseforhold til, men utgjør en del av Europa.

Norge vil følge opp utviklingen av forsknings- og utdannings-samarbeidet med de baltiske landene og evalueringen av nåværende innsatsområder overfor andre land og regioner. Spesielt vil etableringen av "Baltic Ring"/ Kunnskapsinfrastruktur for den femte friheten stå sentralt som del av samarbeidet om EUs Østersjøstrategi. Norge vil ivareta en god oppstart av intensjonsavtalen om samarbeid som ble inngått med Russland under det finske formannskapet i 2011.

Nordisk-russisk samarbeid: Nordisk ministerråd, ved statsråd Tora Aasland (Norge) og Russland, ved viseminister Sergej Ivanets, signerer en intensjonsavtale om samarbeid om utdanning, forskning og innovasjon i september 2011.

3.4.2. Nordisk samarbeid

Et godt nordisk samarbeid forutsetter strukturer og prosesser som fremmer god implementering. Det norske formannskapet vil jobbe for å forbedre beslutningsprosessene og tydeliggjøre ansvarsdelingen innenfor MR-U. Det vil også bli lagt vekt på nær samhandling på saksområder som angår flere fagministerråd og på god dialog med parlamentarikerne i Nordisk råd.

MR-U har et overordnet ansvar for samarbeidet om IKT-politikken. Som plattform for samarbeid på IKT-området er det etablert et forum med toppledere fra de nasjonale IKT-departementene i Norden. Norge vil støtte en formalisering av dette samarbeidet, og vil ta initiativ til å vurdere alternative modeller for organisering.

God intern informasjon og kommunikasjon mellom de nordiske landene har stor betydning. Norge vil derfor legge vekt på å forbedre prosesser og på å utvikle verktøy som styrker informasjonstilgangen.

Forpliktende partssamarbeid og inkluderende og involverende prosesser er et kjennetegn ved den nordiske velferdsmodellen. Det norske formannskapet vil ta initiativ til samarbeid med relevante aktører i utdanningssystemet, arbeidslivet og frivillig sektor som bidrar til at kunnskapstriangelet utdanning, forskning og innovasjon kan fungere optimalt i Norden.

Norge vil ta initiativ til å

- følge opp forsknings- og utdanningssamarbeidet med andre land og regioner
- forbedre beslutningsprosesser og tydeliggjøre ansvarsdeling mellom MR-U, andre ministerråd og Nordisk råd
- vurdere alternative modeller for organisering av det nordiske samarbeidet på IKT-området
- forbedre informasjonstilgangen mellom nordiske land
- samarbeide nært med relevante aktører om gjennomføringen av formannskapsåret

4. Aktiviteter i formannskapsåret

Det vil bli avholdt forskjellige seminarer, konferanser og møter – de fleste etter invitasjon. En oversikt vil bli holdt løpende oppdatert på Kunnskapsdepartementets hjemmeside www.regjeringen.no/MRU2012 og på de offisielle sidene for det norske formannskapet.

Nedenfor følger en møtekalender for alle formelle møter. Et felles møte finner sted mellom embetsmannskomiteen (EK-U), rådgivningsgruppene for høyere utdanning (Høgut), skole (NSS) og voksnes læring (SVL), samt ad hoc-gruppen for forskning.

Møte	Hvor	Når
NSK/ MR-SAM (presidiet)	Oslo	21.-22.02.12
EK-U 1/12	København	15.02.12
NSK	København	19.04.12
MR-U 1/12	Oslo	25.04.12
NSK/MR-SAM	Oslo	11.–13. 06.12
EK-U 2/12	Lofoten	13.–15.06.12
NSK/MR-SAM	Oslo/Svalbard	04.–06.09.12
EK-U 3/12 (fellesmøte)	Trondheim	04.–06.09.12
NSK/MR-SAM (under Nordisk råds sesjon)	Helsingfors	Uke 44
MR-U (under Nordisk råds sesjon)	Helsingfors	Uke 44
NSK evt. MR-SAM	København	04.–05.12.12
EK-U 4/12	København	05.12.12

Med forbehold om endringer

Forkortelser:

MR-SAM (De nordiske samarbeidsministrene)

NSK (Nordisk samarbeidskomite)

MR-U (Ministerrådet for utdanning og forskning inkl språk og IKT)

EK-U (Embetsmannskomiteen for utdanning og forskning inkl språk og IKT)

5. Oversikt over planlagte norske initiativ i formannskapsperioden

Hovedprioriteringer

- vurdere grunnlaget for fellesnordiske initiativ for bedre samspill mellom utdanning, forskning og innovasjon på områdene grønn vekst og helse og velferd
- invitere til nordisk dialog om kompetanse for velferdsyrkene og innovasjon i tjenestene

Utvikle kunnskap for deltakelse i arbeidsliv og samfunn

- utvikle forståelsen for og synligheten av demokratiske verdier
- øke oppmerksomheten om barnehagens rolle for utvikling og læring i det nordiske utdanningspolitiske samarbeidet
- utvikle kunnskapsgrunnlaget om den nordiske barnehagemodellen
- fremme erfaringsutveksling om hvordan nordisk yrkesopplæring kan bli mer relevant og motiverende gjennom yrkesretting
- invitere nordiske utdannings- og arbeidsdepartementer til dialog om hvordan flere skal kunne oppnå yrkesrelevant kompetanse
- vurdere ny innsats for å fremme gutters leseferdigheter
- ivareta forberedelser til nordisk samarbeid om oppfølging av den kommende OECD-undersøkelsen om voksnes ferdigheter
- vurdere behov for forskning om innvandreres funksjonelle leseferdigheter
- videreføre det nordiske samarbeidet om spesialundervisning
- styrke sammenhengen mellom nordisk samarbeid om kreativitet, innovasjon og entreprenørskap og andre innsatsområder som er viktige for å møte framtidens kompetansebehov
- videreføre, oppsummere og vurdere oppfølging av det nordiske samarbeidet om å åpne muligheter til læring utenom storbyområdene

Norden som utdannings-, forsknings- og innovasjonsregion

- sørge for oppfølging av høynivågruppens anbefalinger om Norden som forsknings- og innovasjonsregion
- se på hvordan et komparativt kunnskapsgrunnlag for nordisk forskningspolitikk kan utvikles
- rette oppmerksomheten mot hva som kan fremme forskermobilitet og likestilling i forskning
- fremme erfaringsutveksling innenfor høyere utdanning om strategier og tiltak for bedre samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i landene
- videreføre nordisk samarbeid med sikte på å sikre stabilitet og kvalitet for små fag på forskjellige utdanningsnivåer
- sikre at nordiske studenter fortsatt skal ha adgang til høyere utdanning tilsvarende søkere fra det aktuelle landet
- videreføre pågående innsats og vurdere organisasjonsform for nordisk masterprogram
- starte utredning av om innføring av en nordisk ph.d kan ha merverdi
- videreutvikle det nordiske samarbeidet om kvalifikasjonsrammeverket
- utvikle Umap som verktøy for å synliggjøre kvalitet, styrkeposisjoner og mangfold i det nordiske institusjonslandskapet innenfor høyere utdanning og forskning
- vurdere initiativ for nordisk samarbeid knyttet til økt kvalitet i lærerutdanningene
- forbedre kvaliteten i, og bruken av, rapportering og statistikk om deltakelse og tema for prosjektene i Nordplus
- legge til rette for at realkompetanse kan verdsettes i nordiske instrumenter som kvalifikasjonsrammeverk og mobilitetsordninger

Nordiske språk og språkforståelse

- følge opp evalueringen av organiseringen på språkområdet
- videreføre og styrke arbeidet med den nordiske språkforståelsen og satsningen på barn og unge innenfor det nordiske kultursamarbeidet
- bidra til at de nordiske språkene skal være godt synlige i forskjellige medier og til at de skal bli lettere tilgjengelige i skrift og tale, i litteratur og i utøvende kunst
- stimulere til at tiltak som har gitt god effekt i den nordiske språkkampanjen kan videreføres i det løpende arbeidet med nabospråkforståelse
- vurdere nye behov for kunnskapsutvikling rettet mot å forbedre språkforståelsen blant barn og unge, med etterfølgende vurdering av hvordan det kan stimuleres til ytterligere innsats
- drøfte muligheter for å utvikle forståelsen i dansk, norsk og svensk blant barn og unge i Finland, på Færøyene, på Grønland og på Island
- følge opp behandling av Språkkonvensjonen med etterfølgende informasjonsinnsats overfor myndigheter og borgere

Norden i verden og samarbeid i Norden

- følge opp forsknings- og utdanningssamarbeidet med andre land og regioner
- forbedre beslutningsprosesser og tydeliggjøre ansvarsdeling mellom MR-U, andre ministerråd og Nordisk råd
- vurdere alternative modeller for organisering av det nordiske samarbeidet på IKT-området
- forbedre informasjonstilgangen mellom nordiske land
- samarbeide nært med relevante aktører om gjennomføringen av formannskapsåret

Nordisk ministerråd

www.norden.org

Kunnskapsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: F-4268 B

Trykk: AIT Oslo 10/2010 - opplag 1500

